

טובות, ואתה רואה אותם, אתה חושב שכאילו שכחו לתת להם יצר הרע בכלל, כי הם רק עובדים את הקב"ה, וא"כ איפה הבחירה שלהם? אמנם גם להם יש בחירה במדרגות שלהם. אך עדיין זה קשה, הרי אין להם את הבחירה כמו אצלנו, הם נשמות גבוהות וקדושים מבטן ותלמידי חכמים גדולים, אלא שהנשמות האלו באו בגלגול לא בשביל לתקן את עצמן, כי הם מתוקנים, הם באו בשביל לתקן את הדור, "ראה הקב"ה שצדיקים מועטים עמד ושתלם בכל דור ודור", ואת ה"שתילה" הזו עשה הקב"ה – זה בשביל לתקן את הדור.

כיצד ענין שפחה כנענית לעבד עברי מתקשר לענין הגלגולים

הפרשה פותחת בענין של עבד עברי ושפחה כנענית, ורואים לפי סמיכות הפסוקים שהמשפט הראשון בענין של הגלגולים, הוא מתקשר דווקא לענין של עבד עברי וענין שפחה כנענית. ובאמת על פי הזוהר הנ"ל צריך להבין כיצד ענין עבד עברי ושפחה כנענית קשורים בכלל לנושא הזה של סוד הגלגולים. ונבאר שענין זה הוא חלק מהעונש הגדול ביותר שבגלגול, כי ע"י שפחה כנענית יוצאים נשמות מקדושת ישראל ח"ו, להכניס אותם למקום נפול של עבדים, שעבד כנעני הוא כמו חצי יהודי, שהרי חייב במצוות רק כמו שאשה. וכמו שלמדנו, שגר שמתגייר הוא לוקח נפשות של אומות העולם ומעלה אותם לקדושת ישראל, אבל לרוב לא קורה להיפך, שנשמה של יהודי תרד מדרגתה להיות גוי, כי אפילו שישראל שממיר דתו נחשב ליהודי מומר, אבל לא נעשה מפני זה לגוי, וא"כ איך יכול להיות דבר כזה שנשמות עם ישראל יורדים מדרגה? – זה בענין של שפחה כנענית. וזהו: "אם אֲדַנּוּ יִתֵּן לֹא אִשָּׁה" – שעבד עברי רבו נותן לו שפחה כנענית (באופן שהוא כבר נשוי לאישה מקודם), וכתוב: "הָאִשָּׁה וְיִלְדֶיהָ תִּהְיֶה לְאֲדֹנֶיהָ וכו'", כלומר שהבנים שלו מהשפחה לא שייכים לו אלא הם מתייחסים אחרי השפחה שהיא האימא, והם עבדים כנעניים, ויוצא שהם יורדים מקדושת ישראל (שחייב בתרי"ג מצוות), והם חייבים במצוות רק כמו אישה. ויש כאן ענין של החלפת הנשמות לגריעותא ע"י עבדות.

בסיפורי מעשיות (מעשה י"א) מעשה מבן המלך ובן השפחה שהתחלפו, המשפט הקדוש הזה של רבנו הוא הבחינה של ההחלפה של בן מלך ובן השפחה, שנעשה ב'היכלי התמורות' ששם מתחלפים הנשמות, וזה כל הסוד של הגלגולים שלפעמים נשמה שהייתה במקום גבוה, יורדת למקום נמוך (כמו נשמת ישראל שיורדת להיות עבד). וכן להיפך, נשמה שהייתה פשוטה במקום נמוך, היא עולה להיות נשמה גבוהה יותר. וההסבר בזה רבנו מבאר בשיחות הר"ן (שיחה מ') בענין ה'סביבון', ואומר שכל העולם כולו מתגלגל כמו סביבון, ז"א כדי שלא יהיה לאף אחד טענה למה הקב"ה ברא אותי כך, ולומר שאם הקב"ה היה בורא אותי עם נשמה גבוהה וכו', אז בוודאי הייתי עובד את הקב"ה יותר טוב,

פרשת 'משפטים' - ה'תשפ"א / הרה"ג אליהו עטיה שליט"א

ליקוטי מוהר"ן בפרשה - מבוסס על תורה י' חלק א'

רזא דגלגוליא - סוד הגלגול, והקשר לעבד עברי ושפחה כנענית

גלגול מרדכי יוסף וריש ליקוטי / יוסף ותיקון של עשרה חרגי מלכות

ביטול הדינים ע"י ריקודין ומחאת כף - שבירת הגאווה וההתבטלות לצדיק

ניתן לקבל במייל: 6537488@gmail.com

בשבת מברכים שעברה כבר בירכנו את חודש אדר, "משנכנס אדר מרבין בשמחה", ובשבת הקרובה יוציאו שלוש ספרי תורה (בספר השני ראש חודש, ובשלישי פרשת שקלים) וכבר ממש מתחילים להרגיש את פורים, ובשבת שאחריה זה כבר 'שבת זכור', אחר כך זה השבת של פורים (השנה יש לנו בירושלים פורים משולש, השנה עוברת ומתקדמת ורצה מהר, רק 'אתמול' היינו ביחד בראש השנה, וכבר אנחנו לפני פורים, ומדברים על פסח, שנזכה בעז"ה לנצל את הזמן בלעשות טוב). מטבע הדברים נקשר את העניין של פורים ומרדכי ואסתר לפרשת משפטים, ונפתח בענין הגלגולים של נשמת מרדכי.

"ואלה המשפטים" - סוד הגלגול, וקושי עונש הגלגול

בזוהר הקדוש (פר' משפטים צ"ד): וז"ל: "וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשִּׂים לְפָנֶיךָ, וְתִרְגֹּם: וְאֵלֶּיךָ דִּינֵיךָ דִּי תִסְדֵּר קְדָמִיהוֹן אֵלֶיךָ אֵינִין סִידוּרֵיךָ דְּגִלְגוּלָא וכו'". הזוהר אומר פה חידוש גדול, מה הם "המשפטים" הם 'אלה הסדורים של הגלגול', שזה הרמז של פרשתנו, הזוהר הזה מוכר בשם 'סבא דמשפטים' – המגלה לנו את כל ענין הסודות של הגלגולים. ומבואר בזוהר הקדוש שענין הגלגולים הוא ענין של עונש קשה. ומבואר בחיי מוהר"ן (אות תמ"ו) שהעונש הכי קשה מכל העונשים זה עונש הגלגול, כי אחרי שאדם כבר היה כאן בעולם הזה ויצא מכאן איך שיצא, הוא מקווה שהוא יודע מה החשבון והדין שלו ומה הוא צריך לעבור שם כדי לתקן את זה, אבל ברגע שצריך שוב ח"ו לבוא עוד פעם בגלגול לעולם הזה, הוא לא יודע מה יהיה איתו, אם הוא יתקן או ח"ו יפול ויקלקל יותר, ולכן ענין הגלגול הוא עונש מאוד גדול. עד כדי כך שרבנו אמר לרבי נתן שיש לאדם להתעקש ולבקש שם בשמיים: תעשו איתי מה שתמצאו אבל תגמרו איתי הכל כאן ואל תיתנו לי לרדת שוב למטה. ורבי נתן שאל את רבנו: האם זה יעזור לו שיתעקש? אומר רבנו אם הוא מתעקש זה יעזור לו. (ורבי נתן מספר שהוא שנה את הדבר פעמיים שלוש עם רבנו כדי להיות בטוח בדבר זה לגמרי, שאם האדם יתעקש בשמים שלא לרדת בגלגול ושיעשו איתו את כל התיקונים שם למעלה, הדבר הזה יכול לעזור לו).

מובא בספר 'חסד לאברהם' (לרבי אברהם אוולאי סבו של החיד"א – נהר ה' פרק ט"ו) שמה שהזוהר אומר שענין הגלגולים זה העונש, זה לא תמיד כך, מכיון לפעמים אדם בא בגלגול כדי לתקן, ויש נשמות שיורדות כדי לתקן את הדור, כמו צדיקים גדולים שרואים שהם נולדו צדיקים, ומקטנות הם מתמידים בתורה, ויש להם מידות

העניין הזה של "ויפוזו זרועי ידיו", והתיקון נעשה ע"י עשרה הרוגי מלכות – התנאים הקדושים שכיפרו על זה, נמצא שגם ביוסף נעשה פגם וצריך לתיקון.

מדרכי גלגול יוסף, המן גלגול שר המשקים

ומי שמתקן את יוסף זה מרדכי היהודי. ומפורסם הענין שכתב בספר הגלגולים (פרק ל"ה), שמרדכי הוא גלגול של יעקב. אבל הוא מתקן דוקא את יוסף, בבחינת 'גוף וברית חשבינן חד' (יעקב בתפארת בחינת גוף, יוסף ביסוד בחינת ברית, והם נחשבים אחד). וכדי להסביר את הקשר בין מרדכי היהודי לבין יוסף נחזור לסיפור של מרדכי והמן, המן ביקש להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים ביום אחד. ובאמת היה לפני כן כמה הזדמנויות להרוג את עמלק שממנו בא המן, עוד לפני הגזירה של המן. הזדמנות הראשונה הייתה אצל שאול המלך (סבא של מרדכי) וכתוב בגמרא במגילה (דף יג.) שאם היה עושה כציווי ה' להשמיד את על אגג מלך עמלק, ולא היה חומל עליו, היינו ניצלים מהסיפור של גזירת המן, ע"י שהיו גומרים עם עמלק קודם לכן.

גם למרדכי בעצמו היה הזדמנות להרוג את המן מקודם, כתוב "ומרדכי יושב בשער המלך", כי הוא היה משרי המלחמה של אחשוורוש, שהוא מלך על 127 מדינה, והיו לו הרבה מלחמות, ומי שעשו לו את המלחמות זה היה מרדכי עם הפלוגות שלו, וגם המן והפלוגות שלו, ופעם אחת מרדכי והמן יצאו לדרך ארוכה במדברות לעשות מלחמה, ומרדכי הבין לפי מה שהוא חזה, שהדרך תהיה ארוכה וקשה, ושמר על המזון, ולעומת זאת המן בזבז את כל המזון שלו, ובאמצע המדבר הגיע שלב שלא היה להמן ולחייליו מה לאכול, והוא ביקש ממרדכי שייתן לו מזון, ומרדכי לא רצה, עד שהמן מכר את עצמו לעבד למרדכי, ומרדכי כתב שטר מכירה על הנעל שלו ומאז המן נעשה עבד של מרדכי, (יש אריכות גדולה במדרשים, עם דברים יפים בעניין הזה). ומובא בזהר בפרשתנו (ח"ב דף קיב, ובתרגום שני על אסתר) שכאשר היה המן עובר לפניו, היה מרדכי מצביע על ירכו ששם קשר את השטר, כדי לרמז לו – הרי אתה עבדי. (ושם בזהר מרומז שרימו לו בענין הירך על היסוד, והיינו כנ"ל שהוא בא לתקן את יוסף שהוא בחינת היסוד). על כל פנים זו הייתה הזדמנות למרדכי לתת להמן למות לבד, או ע"י שחייליו יהרגו אותו על שהוא לא שמר על המזון וככה היינו מתפטרים מכל צרת המן, ומרדכי לא עשה את זה.

ובאמת כל הדבר הזה מתחיל בסיפור של יוסף ושר המשקים, ואומר ה'דברי יחזקאל' (משינאווא) 'מרדכי גלגול יוסף, המן גלגול שר המשקים'. ונראה להביא רמז גדול לזה מהמדרש (בפסיקתא לקח טוב) על הפסוק (בראשית מא, יד) : "וַיִּשְׁלַח פְּרָעָה וַיִּקְרָא אֶת יוֹסֵף וַיְרִיצֵהוּ מִן הַבּוֹר וַיַּגְלַח וכו'", פרעה ציווה שיוציאו את יוסף מהבור ולגלח אותו, ואת מי ציווה? זה היה שר המשקים, שאמר לו פרעה: "קריינא דאיגרתא איהו להווי פרוונקא", (מי שקרא את איגרת הציווי של המלך, הוא זה שיהיה השליח לעשות את הציווי הזה). ומסיים המדרש שם במילים אלו: "וכן אתה אומר בהמן ובמרדכי". ואם כן, העניין

ולכן כדי שלא יהיה לאדם פתחון פה, הקב"ה עושה עם כל הנשמות את ה'גלגולים', וזה בחינת בן המלך ובן השפחה שנתחלפו, כי כל הנשמות צריכות גם להיות נשמות תחתונות, בבחינת 'שפחה', וגם כן צריכות להיות נשמות גבוהות כמו נשמת ישראל, ואז על ידי 'סוד הגלגול' הזה הם משלימים את התיקון שלהן.

טענת אשת פוטיפר ליוסף שהיא שפחה והוא עבד עברי

העבד עברי הראשון שנוכר בתורה זה יוסף הצדיק, הוא נמכר לעבד עברי, ואשת פוטיפר מנסה לפתות את יוסף שהוא יהיה איתה, ובאחד הפיתויים שהיא מנסה לפתותו, היא אומרת לו: הרי יוסף אתה עבד עברי, ואני מצרית (ומצרים זה הבן של כנען) ולכן הדין הוא ששפחה כנענית מותרת לעבד עברי, וככה היא רוצה לטעון ליוסף שהוא מותר בה. אבל באמת הפסוק אומר "אם אדוניו ייתן לו אישה", ז"א שצריך שאדוניו ייתן לו אותה, הרי פוטיפר לא נתן את אשתו ליוסף, וא"כ היא לא טענה כדין.

אך יש פה איזה עומק בעניין הזה שאשת פוטיפר רצתה גם כן לשם שמים, וכמו שכתב רש"י (בראשית לט, א) שהיא ראתה באיצטגננות (באצטרולוגין) שלה (ע"פ הנוכחים) שהיא עתידה להעמיד ממנו זרע. ומה שהיא טענה, שהיא לא ידעה אם זה ממנה או מבתה, כי הרי יוסף התחתן עם הבת שלה המאומצת אסנת, (אסנת היא בתה של דינה משכם בן חמור, וכמובא במדרש הסיפור שכשהיא נולדה היו השבטים מרחקים אותה, ויעקב כתב לה טס של זהב ונתן על צווארה וכך היא ירדה למצרים ונלקחה אצל אשת פוטיפר שגדלה אותה כבת. וכשבא יוסף ופתר את חלום פרעה וקראו לו 'צפנת פענח' מגלה הצפונות, באה אסנת עם הטס הזהב שלה, ובקשה לדעת מה כתוב מכיון שאפילו החרטומים לא ידעו מה כתוב כאן, וכשיוסף קרא אותו ומיד הבין את הסוד שהיא נכדה של יעקב אביו, והיא בת זוגו, והו' וַיִּקְרָא פְּרָעָה שֵׁם יוֹסֵף צְפֻנְתַּת פֻּעֲנָח וַיִּתֵּן לָהּ אֶת אֲסֵנַת בַּת פֻּעֲנָח אֵין לְאִשָּׁהּ). כי הרי אמרו (סנהדרין טו:): "המגדל יתום בביתו מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו", ולכן אסנת נחשבת בת של אשת פוטיפר.

יש כאן פלפול שיש לו צד, שיוסף היה צריך להתחתן עם אשת פוטיפר, רק זה באמת עם הבת שלה ולא איתה בעצמה. אבל כמו שמובא בגמרא (סוטה לו) על הפסוק "ויפוזו זרועי ידיו", שהיה תניא: היה ראוי יוסף לצאת ממנו י"ב שבטים כדרך שיצאו מיעקב אביו, שנאמר: אלה תולדות יעקב יוסף, אלא שיצא שכבת זרעו מבין ציפורני ידיו. ואז הוא הפסיד עשרה שבטים, ויצא ממנו רק שני שבטים, ואומר האר"י ז"ל שאפילו מנשה ואפרים בעצמם שנולדו מיוסף, הם באמת בנים של יעקב, כמו שיעקב אומר ליוסף: "אֲפָרַיִם וּמְנַשֶּׁה פְּרָאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן יְהִיוּ לִי", שבאמת הם נחשבים בנים של יעקב, רק ע"י שבלבל ראוּבֵן את יצועי אביו, בסוף הם לא יצאו מיעקב, ויצאו מיוסף ואסנת, אבל ע"י המעשה של אשת פוטיפר יצא שח"ו יוסף היה אמור לאבד את זרעו לגמרי, מחמת מה שכתוב "ויפוזו זרועי ידיו", ויש בזה סודות גדולים, ומי שלומד את דברי הארי ז"ל מבין שהנסיון עם אשת פוטיפר היה לא פשוט ליוסף, ולכן יוסף היה צריך לתקן את

השאיר את שר המשקים חי, ולא ניצל את ההזדמנות לכלות את הרשע, ולמה הוא לא ניצל? כי יוסף הייתה לו תוכנית להשתמש בו כדי לצאת, כמו שכתוב: **"כִּי אִם זָכַרְתִּינִי ... וְהַזְכַּרְתִּינִי אֶל פַּרְעֹה"**, חז"ל אומרים במדרש (בראשית רבה פט, ג) שיוסף היה צריך לשים בטחוננו בה' ולא בשר המשקים, כי במדרגה של יוסף היה צריך שיהיה לו ביטחון גמור שהקב"ה יציל אותו, **ולא לעשות השתדלות לבקש משר המשקים**. ולכן יש תביעה על יוסף שהשאיר את שר המשקים הרשע חי ופטר לו את החלום לטובה, כדי שיהיה מי שיוזכר אותו לפני פרעה ויצילו. **ואנחנו רואים שההיסטוריה חוזרת על עצמה**, כי גם שאול מציל את אגג, וגם כן מרדכי מציל את המן, **שהרי בסופו של דבר מי שגרם למרדכי לבוא לכל הגדולה זה המן בעצמו**. כשהמן רצה להרוג את מרדכי ועשה עץ גבוה חמשים אמה ובא אל המלך לבקש ממנו שיתלו את מרדכי על העץ שהכין לו, ובלילה ההוא אחשוורוש נדדה שנתו, ושאל מי בחצר, והמן היה שם, ושאל אחשוורוש את המן: **'מה לעשות לאיש שהמלך חפץ ביקרו', והמן היה בטוח שמדובר עליו בעצמו**, ואמר (אסתר ג, ח) **"יָבִיאוּ לְבוֹשׁ מַלְכוּת אֲשֶׁר לְבוֹשׁ בּוֹ הַמֶּלֶךְ וְסוֹס אֲשֶׁר יָרִיב עָלָיו הַמֶּלֶךְ וְאֲשֶׁר יִתֵּן פֶּתַח מַלְכוּת בְּרִאשׁוֹ"** וכו', ובסוף אומר אחשוורוש להמן **עשה כן למרדכי היהודי, וכו' נמצא שהגדולה בא למרדכי דרך המן. ומרדכי משאיר את המן חי, ולא נותן לו למות במלחמה ברעב ומפרנס אותו**. ועי"ז נעשה צער גדול לעם ישראל, מכל

גזירת המן, שקרתה בגלל שמרדכי לא גרם להמן למות. והנה כבר הבאנו שמרדכי הוא גלגול גם של יוסף (מלבד גלגול יעקב וכי גוף וברית חשבינן חדו) ובא מרדכי כדי לכפר לו על 'זיופו' וזוועי ידיו, על זה ששטים עשרה שבטים היו צריכים לצאת מיוסף הצדיק ולא יצאו מפני העניין של אשת פוטיפר שהיא שפחה כנענית, ועל זה מכפר מרדכי כשמציל את כל עם ישראל מיד המן הרשע, וע"י ההצלה הזאת הוא מתחיל לתקן את עניין העשרה טיפין שיצאו מיוסף, שמהם היו ראויים לצאת עשרה שבטים, שזה חלק גדול שהיה יכול להתווסף בעם ישראל, ומרדכי משיב אותם כשהוא מציל את עם ישראל מגזירת המן.

מרדכי בא בגלגול באמורא ריש לקיש שהרג את הלודים

הרמ"ע מפאנו בספרו 'גלגול נשמות' אומר עוד חידוש מאוד גדול בעניין של הגלגולים של נשמת מרדכי, שמה שכתוב: **"מרדכי בן יאיר בן שמעי בן קיש"**, מי זה אותו קיש? זה מרמז על **ריש לקיש האמורא** תלמידו והבר פלוגתא של רבי יוחנן, יש עליו הרבה סיפורים בגמרא, אחד הסיפורים מובא בגמרא גיטין (מ"ז ע"א) שריש לקיש מכר את עצמו ללודאי, (שהם מה שנקרא קניבליים אנשים אוכלי אדם) והוא מכר את עצמו אליהם. (התוספות מקשה איך ייתכן שריש לקיש במדרגה שלו, ימכור עצמו לאוכלי אדם, ועונים התוספות שבאמת זה היה לפני שהוא חזר בתשובה, והיה זמן שמצבו לא היה טוב ומכר את עצמו ללודאי). אך ריש לקיש הכין לעצמו איזה פתח להינצל מהם, מה עשה? הוא

של שר המשקים ויוסף, חוזר גם כן אצל המן ומרדכי. שר המשקים היה רשע, כי כשמספר לפרעה את כל העניין של יוסף, כתוב (שם, יב) **"וַיִּשֶׁם אֶתְנֹוּ נֶעַר עֲבָרֵי עֶבֶד לְשֵׁר הַטַּבָּחִים"**, פירש"י: וז"ל: נער עברי עבד – ארורים הרשעים שאין טובתם שלמה. מזכירו בלשון בזיון: נער – שוטה ואין ראוי לגדולה: עברי – אפילו לשוננו אינו מכיר: עבד – וכתוב בנימוסי מצרים שאין עבד מולך ולא לובש בגדי שרים, עכ"ל. עכ"פ פרעה מתלהב מהסיפור, ואומר לשר המשקים תוציאו אותו מן הבור, אבל הוא אומר לו גם – אתה הוא זה שתגלח את יוסף, זאת אומרת ששר המשקים שהוא שר חשוב יעשה עבודה של בזיון להיות הספר של יוסף. וזה עונש לו, על מה שביזה את יוסף.

יוסף עלה לגדולה ע"י שר המשקים וכן מרדכי עלה ע"י המן

ואומר המדרש: **"וכן אתה מוצא בהמן ומרדכי"**, כי כשאמר אחשוורוש להרכיב את מרדכי על הסוס ולצעוק לפניו 'ככה יעשה האיש אשר המלך חפץ ביקרו', ואז כשהמן בא לקיים דבר המלך, אמר לו מרדכי: איך אני יכול לרכוב על הסוס, הרי בגלל כל הגזירות שלך אני מתאבל, ולא הסתפרתי וזה לא מכובד שאני ילבש את הלבוש והכתר של המלך עם כזה שיער, וכתוב בגמ' (מגילה טו.) שמיד אסתר שלחה פקודה לסגור את כל בתי המרחצאות ואת כל הספרים, ואז המן הסתובב עם מרדכי ורואה שהכל סגור, והתחיל להוציא את הכלי האומנות שלו (מסופר בגמרא שם שהוא היה הספר של כפר קרצום והוא ידע את העבודה הזאת של להיות ספר ולהיות בלן של מרחץ), ואז בלית ברירה הוא זה שמספר את מרדכי ורוחצו ומלבישו. **ואם כן יש כאן סוד גדול שחוזר על עצמו**. נסביר זאת יותר. שר המשקים למרות שלא חושבים שהוא היה כזה רשע גדול, אבל באמיתות היה רשע, כמו שרש"י מפרש על דברי שר המשקים, **"ושם איתנו נער עברי עבד לשר הטבחים"**, וכנ"ל, זאת אומרת ששר המשקים כל מה שהוא רוצה הוא להשתמש ביוסף בשביל פרעה, ומיד מנסה לדאוג שלא תהיה שום גדולה ליוסף, והרי שהיה רשע. וכבר ביארנו שלמרדכי היתה הזדמנות להרוג את המן, (וא ב'שב ואל תעשה' שהמן ימות לבד), וכן לשאול המלך כנ"ל, אותה הזדמנות הייתה גם ליוסף לכלות את שר המשקים הרשע, כי כמו שהוא עשה לשר האופים שהרג אותו על ידי שפתר לו את החלום לרעה, כך הוא היה יכול לעשות לשר המשקים. כי כתוב בגמרא ברכות (נ"ה:) **"כל החלומות הולכים אחר הפה"**, כלומר, מי שיש לו כוח לפתור חלומות, מה שהוא פותר, זה מה שיהיה בלי שינוי, **וכשהוא שומע חלום, הוא יכול אפילו להרוג את החולם אם הוא פותר לו כך, ולכן כשיוסף פותר כך לשר האופים בזה הוא הרג אותו, ויוסף יכל לפתור גם בחלום שר המשקים, "בְּעוֹד שְׁלִשֵׁת יָמִים יִשָּׂא פַרְעֹה אֶת רֵאשֶׁת מַעֲלִיף וְתִלָּה אוֹתָךְ עַל עֵץ"**, כמו שהוא פתר לשר האופים, אבל יוסף

המשפטים שזה על פי הפשט כל ענייני דיני ממונות לענין של הגלגולים? הבעל שם טוב היה הרבה פעמים נותן למי ששואל שאלה, לראות בעיניי שלו את התשובה. והוא אומר ל'מגיד', 'מחר בבוקר צא ליער פלוני, ותתחבא שם באיזה מקום, ותשב שם עד הצהריים, ומה תראה מה שיהיה, ותבוא ותספר מה ראית'. והזהיר אותו שאפילו שיראה דברים קשים שישתוק ולא יאמר כלום. ה'מגיד' עושה כצויו הבעש"ט והולך לאותו יער ומתחבא באותו מקום, ומחכה בסבלנות, ולפתע הוא רואה איזה אציל שהיה עשיר גדול, עם הסוס שלו שבא לשבת תחת איזה עץ שהיה על ידו ונח מהדרך, הוא מוציא את הארנק השמן שלו מהכיס כדי שלא יפריע לו כשהוא שוכב, ושם אותו לידו. אח"כ כשהוא קם, לקח את הסוס ונסע משם, אך הוא שכח שם את הארנק. אחרי כמה זמן מגיע עוד בן-אדם לאותו מקום, ויושב שם תחת העץ מוציא את הארנק, מסתכל ורואה שאין אף אחד, שם את הארנק בכיס וממשיך הלאה. אחרי חצי שעה מגיע בן-אדם שלישי עני מסכן ועייף, ויושב תחת העץ וג"כ שוכב לנוח ונרדם שם. ואז העשיר הראשון נזכר שהוא שכח כאן את הארנק, ונסע בבהלה חזרה למקום איפה שהוא נח, ושם הוא רואה את העני המסכן יושן, מיד הוא מעיר אותו בצעקות ואומר לו: 'היה כאן ארנק איפה הארנק?' והעני אומר לא ראיתי, לא היה כאן שום ארנק, ואז האציל (כדרכם של אצילים) מתחיל לתת לו מכות, ומכה אותו עד זוב דם, והוא מפשיט אותו ומחפש ולא מצא שום דבר, וכשהוא ראה שהוא לא מוצא אחרי שנתן לו הרבה מכות, הוא עולה על הסוס והולך. וה'מגיד' אחרי שראה את כל זה, הבין שזהו כנראה זה מה שהיה צריך לראות, וחזר אל הבעל שם טוב. ואמר לרבו הבעל שם טוב, ראיתי דברים מוזרים וקשים, ממש לא צודק, ומספר לבעל שם טוב את כל הסיפור שהעשיר איבד את הארנק, והשני בא ולקח את זה, ואיך השלישי העני קיבל מכות לחינם. אמר לו הבעש"ט זו התשובה לשאלתך, "אלה המשפטים" – רוא דגלגוליא. המשפטים נמסרו לבשר ודם, כל הענייני של משפט, זה אצל דינים, אבל לפעמים הדיינים לא דנים לפי הצדק, ואם ח"ו לא נעשה הדין לפי האמת, ומוציאים ממון ממי שלא צריך להוציא, או משאירים את הממון אצל מי שהיה חייב, מי שצריך לטפל בזה זה הקב"ה, ואומר לו הבעש"ט תדע ששלושת האנשים שראית, בגלגול הקודם היו שלוש יהודים, אחד מהם היה הבעל חוב היו חייבים לו הרבה מאוד כסף, והשני היה הלווה שהיה חייב את כל הכסף, והשלישי היה הדיין. ובא התובע והנתבע לפני הדיין, ותבע את כספו, והדיין לא רצה לחייב את הנתבע כי הוא פחד מהנתבע שהיה אלים, ואמר לתובע הוא לא חייב לך את הכסף, וכך הפסיד את התובע את כל הכסף שהיה מגיע לו על פי דין, ועכשיו הקב"ה החזיר אותם, התובע – היה השני שמצא את הארנק עם כל הכסף, הנתבע – היה האציל שאיבד את הכסף, ובזה הקב"ה החזיר את הכסף מהנתבע לתובע, והצדק נעשה. שאל המגיד ממזריטש, ומה עם העני המסכן שחטף מכות? אמר לו הבעש"ט: העני זה היה הדיין,

לקח איתו שק והחביא שמה אבן, ושם את השק בפינה. הוא ידע שיש כלל אצל הלודאים שנקרא 'בקשה אחרונה', (זה אחד הדברים שכנראה קיים אצל כל הפושעים והשודדים בכל הדורות, שנותנים לאדם לבקש בקשה אחרונה, הייתה להם איזו אמונה טפלה שאם נותנים לבן-אדם את הבקשה האחרונה שלו הוא מוחל על דמו, והם לא ייענשו על זה שהם הרגו אותו) וכשהם אמרו לריש לקיש: מה הבקשה האחרונה שאתה מבקש? אמר להם, תראו יש לי פה שק אני רוצה לתת לכל אחד מכם מכה אחת וחצי מכה, ואחר כך תעשו מה שאתם רוצים. ובשק שלו היה לו בקצה חתיכת אבן, הוא קושר אותם כדי שלא יזוזו לו כשנותן להם את המכה. ואז ריש לקיש נותן את המכה לראשון והורג אותו, (כידוע שריש לקיש ראש הבריונים היה חזק מאוד) והתחיל ריש לקיש לחרוק עליו בשיניו, ואמר: 'אני אמרתי מכה וחצי, ואתה כבר אחרי מכה כבר הלכת'... (בהלצה מספרים שפעם איזה בריון התעצבן על חבר שלו ואמר לו: 'תיזהר אני אתן לך מכה אחת, מכה שנייה זה כבר יהיה ביוזי המת'...) וזה מה שעשה ריש לקיש וככה הוא הרג את כולם במכה אחת.

כיצד מרדכי נתקן מהתביעה עליו שהתגרה בהמן

כאמור תוספות אמרו שזה היה לפני שריש לקיש חזר בתשובה. ויש להבין בפירוש תוספות, אם כן מה מעניין אותנו מה ריש לקיש עשה לפני שהוא חזר בתשובה, עשה טעויות ודברים שלכאורה לא הגונים, למה הגמרא תספר לנו את זה, גם בגמרא לא משמע שזה לא בסדר מה שהוא עשה, אלא דווקא מובן מהסיפור שהוא גיבור איך שהוא הצליח להתגבר עליהם? ובאמת הרמ"ע מפאנו מסביר, שמה שהוא מכר את עצמו ללודאים, זה כדי לכפר על עצמו על מה שהוא הקניט את המן, בדורו של מרדכי חלקו עליו על מה שהיה מקניט את המן, אמרו לו: למה אתה מתגרה באומות, אם אתה רוצה לא להשתחוות להמן, אתה יכול להתחמק ממנו, למה אתה בכוונה עובר על ידו ו"לא יכרע ולא ישתחוה", אתה גורם שהוא יכעס על כל היהודים, אתה יודע שאנו עכשיו בגלות. ובאמת היתה כאן נקודה של תביעה על מרדכי, ולכן ריש לקיש שהוא הגלגול שלו אמר, אמכור את עצמי ללודאים, אם באמת אני חייב עונש על שהקנטתי את המן, גם הלודאים ינצחו ויהרגו אותי, ואם אני צודק, אני זה שיהרוג את הלודאים. ובאמת זה היה הניסיון שהלודאים האלה באמת כולם מתו על ידי ריש לקיש, שהוא גלגול של מרדכי וכן של יוסף הצדיק. יש עוד פירוש של ה'תפארת יעקב' (שם בגיטין) שהלודאים האלה היו הורגים אנשים ואוכלים אותם, והגמרא מספרת כיצד ריש לקיש עשה בחכמתו כדי לנצח אותם ולכן הוא מכר עצמו אליהם. בכל אופן גם לפי ה'תפארת יעקב' וגם לפי הרמ"ע מפאנו, הסיפור של ריש לקיש הוא ממותק בצורה נפלאה, ועשה את זה אחרי שחזר בתשובה.

ספור הגלגולים שהיה בזמן הבעש"ט

בעניין הזה של 'רוא דגלגוליא' שהבאנו מהזוהר הקדוש, שאל המגיד רבי דב ממעזריטש (תלמיד הבעש"ט) את רבו הבעל-שם-טוב הקדוש, האם אין מקום אחר לרמז את העניין של 'רוא דגלגוליא' רק כאן במקום של 'אלה המשפטים', כי מה שייך הנושא של

לקוטי מוהר"ן תורה י'

ע"י ריקודים ומחיאית כף ממתקים את כל הדינים

ויש עוד יש קשר בין העניין של משפטים לבין העניין של אדר, כי תמיד פרשת משפטים תהיה השבת שלפני ראש חודש אדר שהיא פרשת שקלים, (או כמו השנה שהיא שקלים ושבת ראש חודש). זה מה שרבנו אומר בליקוטי מוהר"ן (תורה י') כשיש ח"ו משפטים ודינים על עם ישראל, מה ההצלה? ההצלה היא חודש אדר – חודש השמחה. רבנו אמר (שיחות הר"ן קל"א): "כך אמרתי", שעכשיו מגיעים ימי חודש אדר, ימי הפורים, וכל עם ישראל יהיו עסוקים בריקודים ובמחיאית כף, וע"י זה עם ישראל ימתקו את הדינים מעליהם. וזה אחד החידושים הגדולים של רבנו, הרי כל אדם היה חושב, איך אפשר למתק את הדינים ולהתפטר מהם? אם תשאל אדם יגיד לך, ע"י שתעשה סיגופים, תעניות, גלגולי שלג וכו', אך אצל רבנו זה בכלל לא כך, יש לו שיטה אחרת לגמרי השיטה של רבנו – "על ידי ריקודים ומחיאית כף מתמתקין כל הדינים". למתק את הדין ע"י שמחה וניגונים. רבנו עשה את זה הלכה למעשה, שהרי היה אז את הגזירה הקשה של הקנטוניסטים לקחת את ילדי עם ישראל ל-25 שנה לצבא הצר, זו הייתה אחת הגזירות הכי קשות לעם ישראל ורבנו עבד מאוד קשה בכל שנת תקס"ג לבטל את הגזירה הזאת, וחלק מהעבודה שלו היה ע"י ריקודים ומחיאית כף ממתקין את הדין, ולכן רבנו רקד הרבה מאוד בשנה זו, ורבנו עצמו אמר (חיי מוהר"ן קט"ז): "רקדתי הרבה בשנה הזאת", רקד הרבה בשמחת תורה, וכן אז כשאמר את התורה הזו בפרשת משפטים, ובחנוכה, ובחתונה של הבת שלו, בפסח, ובשבועות, ובעוד כמה וכמה הזדמנויות רבנו רקד הרבה מאוד בשנת תקס"ג, והוא אמר בפירושו: 'הסיבה שאני רוקד, זה כדי למתק את הגזירה של גזירות הפונקטין לקחת את הילדים לצבא. ומובא בחיי מוהר"ן (אות ו') שרבנו באמת הועיל בריקודים והשמחה שלו, שהגזירה נדחתה בכ-25 שנים, עד שנת תקפ"ח. רבנו אמר עוד (שם), "אם היו מצטרפים איתי צדיקי הדור, היינו יכולים לבטל את הגזירה לגמרי" אבל כיוון שצדיקי הדור לא האמינו בכלל שיכולה להיות גזירה קשה כזאת, ולכן הם לא התאמצו מספיק להתפלל כנגד הגזירה הזאת, ובעונות הרבים בסוף יצאה הגזירה לפועל, אמנם ניצל דור שלם של 25 שנה, ממש אלפי ילדים ניצלו מהגזירה הקשה – והכל בזכות מה? בזכות הריקודים ומחיאית כף וניגונים, ורבנו אמר 'כך אמרתי', והכוונה כפשוטו ממש, ע"י ריקודים ומחיאית כף אז מבטלים את כל המשפטים, את כל הדינים, כשיש משפטים ודינים ח"ו על ישראל.

והשאלה, מה באמת ההיגיון והקשר בין עניין הריקודים והשמחה לבין ביטול הדינים, שלכאורה זה שני דברים שונים אחד מהשני, איך הריקודים והשמחה מבטלים את הדינים? צריך לדעת שכל הדינים באים מהעניין של עבודה זרה. אומר ה'ספרי' (פרשת ראה אות צ"ו) כשיש עבודה זרה בעולם, יש חרון אף בעולם, שמשם יוצאים כל הדינים וכל המשפטים. ואיך מבטלים

מי שהיה צריך לדון את הדין אמת לאמיתו ועיוות את הדין, ולכן הוא נענש בכך שקיבל את המכות. וזה ההסבר לשאלה שלך "אלה המשפטים" – ה'משפטים' זה דיני ממונות, הם 'רזא דגלגוליא', כי כמה פעמים אדם חוזר בגלגול רק על העניין של ממון שהוא חייב, ולא החזיר, ממון שהוא נשא ונתן שלא באמונה, רחמנא ליצלן, ועל זה אדם חוזר בגלגול, העונש הכי קשה ה' ירחם.

עוד סיפור אמיתי – מלפני כמה שבועות יהודי יקר מירושלים שגר בשכונת רמות, נפטר מסיבוך קורונה בגיל 80, (הרבה הכירו אותו, הוא היה כל שבת הולך ברגל מרמות עד הכותל המערבי), ובזמן שהוא כבר הרגיש מאוד לא טוב, הוא זכר שהוא חייב לאחת המכירות בשכונה 10 שקלים, וניסה כמה פעמים להשיג אותם, ולא הצליח, המשפחה ידעו שהוא מחפש את המכירה ולא ידעו בדיוק מה הסיפור. אח"כ כשהוא נפטר בתוך השבעה הוא הגיע בחלום לבת שלו, ואמר לה: 'אני חייב כסף למכירה השכונתית עשרה שקלים, ואין לי מנוחה עד שתשלמו את זה'. ובאמת הלכו ובדקו וגילו שאכן הוא חייב 10 שקלים, ואמר להם בשביל 10 שקלים אין לי מנוחה. וזהו "אלה המשפטים" רזא דגלגוליא'.

מה עושים למעשה? כולנו חייבים הרבה כספים שאנחנו לא זוכרים, כי אם אתה זוכר תחזיר. וגם אם יש לך ספק, עדיף לא לחזור בגלגול בשביל ספק גזל וכדאי לשלם. אבל כשאדם באמת לא יודע מה היה, או שכיום הוא לא יכול למצוא את הבן-אדם. חז"ל אמרו (ביצה כט.) שהתקנה שאם יש לאדם ממון של מישוהו אחר, והוא לא יכול להחזיר אותו, או שלא יודע למי להחזיר אותו, אז שיעשה בו צרכי רבים, כי על ידי הצדקה של צורכי רבים האדם זוכה לתקן את 'רזא דגלגוליא', וזה גם כן הקשר בין פרשת משפטים לשקלים. (בשבת קוראים פרשת משפטים

ואחר כך המפטיר קורא את פרשת שקלים) וכתוב במשנה בריש שקלים: "באחד באדר מכריזים על השקלים", מכריזים על מצוות הצדקה, הצדקה שהיו נותנים כל עם ישראל לקרבנות, שהיו קונים מתרומה חדשה שתהיה בניסן, ולכן היו מתחילים להשמיע על השקלים כבר מראש חודש אדר. ואם כן פרשת משפטים מתקשרת עם העניין של שקלים, כי ע"י שאתה תיתן את השקלים לצדקה, תנצל מ'רזא דגלגוליא' שזה העניין של – 'ואלה המשפטים אשר תשים לפניך', והנקודה של צדקה פה, זה לא רק שתיתן צדקה לעני, אלא צריך לתת צדקה כזו למשהו כללי דווקא שיהיה בו צרכי רבים. למשל כמו שאדם נותן תרומה לבית הכנסת, או שנותן למקווה העיקר לאיזה דבר ציבורי, (גם הדפסת ספרי רבנו כמו שאנחנו מתעסקים בספרים של רבנו, זה גם כן צדקה שיש בה זכות רבים). וע"י שאדם עושה את 'משפטים' שקלים, אז הוא יכול להינצל מהגלגולים הקשים שיכולים להגיע ע"י גזל ממון. ולכן זהו הקשר על פי הזוהר בין פרשת משפטים לשקלים.

בכות, הרבה יותר ממה שהוא היה רוקד באופן הטבעי שלו, כי מצד הטבע שלו אחרי שני מעגלים כבר מתעייף, אך כשיש לך את הרוח מהצדיק שבווערת בך, אתה רוקד ורוקד בכל הכח. ובאמת רבי נתן מספר לנו שרבנו היה רוקד שעות רבות, בריקוד על טבעי, אך צריך לדעת שדווקא ריקוד כזה הוא מבטל את הדינים, שאתה מרגיש שהכוחות האלה באים מצדיק האמת שאתה מקושר אליו, וזהו הריקוד שרבנו אומר עליו: "על ידי ריקודים ומחייאת כף מתבטלים כל הדינים", כי ע"י שאתה מקבל את ה'רוח' מהצדיק, אז זוכים לריקודים, וזה מורה שביטלת את הגאווה, כי הגאווה זה כבודות, וכשאדם מתגאה הדבר האחרון שבא לו, זה לרקוד, לעומת זאת אדם קליל זה אדם שיש לו ענווה, כי את הענווה מקבלים ע"י שאתה מתבטל לעצות של הצדיק ומקיימן, וזה מורה על ענווה שלך. איך אני יודע שבאמת קיבלתי הענווה? כשאתה רוקד לא רגיל, אתה רוקד בכל הכוח, ולא רק עם אנשים, אלא אפי' לבד, כמו שכל אחד מרגיש בעצמו, שכשהוא זוכה להתבודדות טובה, הוא דיבר הרבה עם הקב"ה, אזי מרוב שמחה הוא רוצה לצאת בריקוד, הוא מתחיל לרקוד בכזאת שמחה. מאיפה מגיע ריקוד כזה? הריקוד הזה הוא ה'רוח' של הצדיק שנושב בך, כי מרוב שמחה ודבקות בקב"ה וזכות ההתבטלות לצדיק, הגעת לריקוד כזה בשמחה כזאת גדולה בכל הכח, ואז שברת את ענף הגאווה, הגעת לבחינה של ביטול עבודה זרה שזה ביטול כל הדינים.

ונסיים במה שסיפר ר' נתן בימי מוהרנ"ת (ח"ב אות ס"ט) בדרך הנסיעה שלו לארץ ישראל: בשני ימים טובים הראשונים של פסח, זכני השם יתברך לשמחה גדולה מאד בריקודין ומחולות, שמחה גדולה מאד בעזרת השם יתברך. גם עם רבי יהודא אליעזר בא איש אחד מאנשי שרלומני, אוהבי ורעי. גם ר"ז אחיו של ר"פ בא גם אצלנו בימים הראשונים של פסח, ושם עמנו אז הרבה, גם עוד שני אנשים היו שם. גם ר"ש הבעל הבית בעצמו רקד הרבה בעזרת השם, וגם ספרתי כמה נפלאות מרבנו זכרוננו לברכה. ותהלה לאל שמחנו הרבה בעזרת השם יתברך בימים אלו. ורבי מנדיל שהיה עמי כל הדרך שמח הרבה מאד, ורקד הרבה מאד, עד אשר תמחו כל הרואים מהיכן הוא רוקד הרבה בלבוש שלא בדרך הטבע. והם לא ידעו מההוא רוחא הנשב בשית פרקין וכו' שמשם נמשכין המחאת בך אל בך וריקודין במבאר בהתורה ואלה המשפטים (סימן י" עין שם), עכ"ל. ומבואר כנ"ל שעיקר הריקודים המבטלים את הגאווה, הם הריקודים שבאים בכח הצדיק, עד שהאדם רוקד שלא כדרך הטבע דוקא, ואז יודע שבעזרת ה' התבטלו מעליו כל הדינים, אמן ואמן.

שבת שלום ומבורך. עריכה: ליאור גבע

(מוקדש לע"נ צביה בת סאלם - צדוק בן צאלח - חיים בן מוסא ז"ל ת.נ.צ.ב.ה)

את החרון אף? ע"י שמבטלים את העבודה זרה. אבל קשה בדור שלנו מה שייך עבודה זרה, אולי כמה משוגעים בהודו, אבל בד"כ אין עובדי עבודה זרה? רבנו מסביר שהעבודה זרה היא עניין של הכעס והגאווה, כתוב: "כל המתגאה הריהו כעובד עבודה זרה", (סוטה ה', רמב"ם ה' דעות ב, ג) ולכן ע"י הגאווה והכעס האדם מושך על עצמו דינים קשים רח"ל.

שבירת הגאווה ע"י התבטלות לצדיק

ואיך האדם ישבור וישפיל את הגאווה שלו? העצה שרבנו אומר בתורה "זה ע"י התבטלות לצדיק האמת, כי הרי הסיבה שאדם לא מתבטל לצדיק, כי הוא חושב שהוא גם מבין ויודע, הרי אני מתפלל ולומד תורה ועובד ה', למה אני צריך להתבטל לצדיקים?... אך אדם שיש לו ענווה, אין לו בעיה להתבטל לצדיק, ומבין שאין לו שכל מעצמו, והוא זורק את השכל שלו, ולומד מהצדיק את הדרך בעבודת השם, אז ע"י זה הוא מצליח לבטל את הגאווה. וכך אומר רבנו: "כל המתגאה חקמתו מסתלקת ממנו. והעצה היעוצה לבטל הגאווה שהיא העבודה זרה, כמו שכתוב (משלי ט"ז): "תועבת ה' כל גבה לב" כמו שדרשו רז"ל (סוטה ד') העקר הוא על ידי התקרבות לצדיקים כמובא בתקונים (תי"ב כ"א מח): "בתרועה דאיהו רוחא, אתעביר אל אחר", וצדיק הוא בחינת רוח כמ"ש (במדבר כז): "איש אשר רוח בו, ועל ידו נכנע רוח גבוה - אל אחר", וכו'. וזה בחינת ריקודין והמחאת שנמשכין מבחינת הרוח שבלב, כנראה בחוש כי על ידי שמחת הלב הוא מרקד ומבא בך אל בך, וכמובא בתקונים (תקון כ"א דף נ"א): "והאי רוחא נשב בשית פרקין דדרועא ובשית פרקין דשוקין", והיא בחינת המחאת בך ובחינת ריקודין, וזהו בחינת: "לבו נשא את רגליו" (ב"ר, וצא, פ"ד ע) הינו על ידי הרוח שבלב באים הריקודין הינו על ידי הצדיק שהוא בחינת רוח, נתבטל הגאווה כנ"ל כמ"ש (תהלים ל"ו): "אל תבואני רגל גאווה" ונתבטל העבודת אלילים, כמ"ש: "ורחצו רגליכם" (פראשית י"ח) - זה עבודת אלילים (ב"מ פ"ו: וברש"י שם). ובשנתעלה הרגלין על ידי הריקודין - נתבטל הגאווה, הינו העבודה זרה, ע"י זה נמתקין הדינים.

מה האדם זוכה לקבל מהצדיק? רבנו אומר, שאדם מקבל מצדיק בחינה של רוח' כי הצדיק הוא בחינת "איש אשר רוח בו" - הינו שיש לו כוח לתת בך רוח', כמו שהקב"ה מבקש ממשה "איש אשר רוח בו", שיש לו רוח כנגד כל אחד ואחד, זה הכוח של הצדיקים, והם נותנים זאת למי שמקורב אליהם. איך זוכים לקבל את זה? אומר הוזהר הקדוש (תיקונים) דא רוחא דנשיב בשית פרקין דידיא ובשית פירקין דרגלא", ז"א הרוח שנושבת בששה פרקים של ידיים, ובששה של הרגלים (בכל יד יש 3 מפרקים בכף היד, בזרוע, ובכתף, ובסך הכל יש בשתי הידיים ששה פרקים, וכן בכל רגל 3 מפרקים בשוק, בירך, ובפ הרגל) ולכן אומר רבנו, כשאדם רוקד - זה בחינת מה שכתוב ביעקב ש"ליבו נשא את רגליו", הריקוד זה שיש לאדם רוח' בלב, שעל ידי הרוח הזו בלב הוא רוקד, וזהו: "נשא ליבו את רגליו". מאיפה יש לנו רוח בלב? את הרוח הזו מקבלים מהצדיק, לכן כשאדם זוכה לריקודים ומחייאת כף, ולא הכוונה שהוא סתם עושה איזה ריקוד קטן, אלא שהוא ממש רוקד